

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ «ΝΕΑ ΠΑΙΔΕΙΑ»

Τομέας Νεοελληνικής Γλώσσας

Γιάννης Ι. Πασσάς, MEd

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Επαναληπτικά Θέματα Θεωρίας (I)

ΘΕΜΑ 1***

Εξεταστέα Ύλη: Επιδιώκεται ο μαθητής να επισημαίνει τους τρόπους με τους οποίους οργανώνονται οι παράγραφοι π.χ. με αιτιολόγηση, με σύγκριση και αντίθεση, με ορισμό, με διαίρεση, με παράδειγμα κ.ά.

Τύποι Ασκήσεων: α. Εντοπισμός δομικών συστατικών παραγράφου. β. Εντοπισμός τρόπου / -ων ανάπτυξης

Να καταγράψετε τα δομικά μέρη και δύο από τους τρόπους ανάπτυξης της παραγράφου που ακολουθεί.

Η δημιουργική αξιοποίηση ενός ταξιδιού θα μπορούσε να ξεπερνά τα γνωρίσματα μιας εφήμερης εκτόνωσης. Για παράδειγμα, ένα ταξίδι στη φύση θα μπορούσε να περιλαμβάνει δραστηριότητες όπως το καγιάκ, το ράφτινγκ, την πεζοπορία σε μονοπάτια, την ιππασία, την ορεινή ποδηλασία, το αλεξίπτωτο πλαιγιάς, την εξερεύνηση σπηλαίων, το ορειβατικό σκι, τις χιονοδρομίες πίστας, τη χιονοσανίδα, την ορεινή οικολογική κατασκήνωση, τον πολιτισμικό τουρισμό κ.ά. Η δημιουργική αξιοποίηση ενός ταξιδιού θέτει κυρίως, από την αρχή και με αβίαστο τρόπο, το σύνολο των σχέσεων ανάμεσα στον εργάσιμο και τον υπό διάθεση χρόνο, που συνήθως επιπόλαια ονομάζεται και «ελεύθερος». Και αυτό, γιατί είναι αντιληπτή η πολυσχιδής σήμερα εκμετάλλευση του «ελευθέρου χρόνου» στους κόλπους μιας «μαζικής κουλτούρας» που εμπορευματοποιεί τα πάντα. Ο εναλλακτικός τουρισμός, αντίθετα, συνδέεται με τα στοιχεία μιας νέας ευαισθησίας, τα οποία συνάγονται από νέες μορφές συλλογικότητας μέσα σε «στέκια» αναψυχής, που θα τείνουν να καταστούν εστίες πολιτικής και πολιτισμικής παιδείας. Είναι προφανές ότι μια τέτοια νοοτροπία προϋποθέτει ευρύτερα την απόρριψη των καταναλωτικών προτύπων.

ΘΕΜΑ 2***

Εξεταστέα Ύλη: Επιδιώκεται ο μαθητής αναγνωρίζει τα μέσα με τα οποία επιτυγχάνεται η συνεκτικότητα και η συνοχή ενός κειμένου (διαρθρωτικές λέξεις, φράσεις κ.ά.)

Τύποι Ασκήσεων: α. Εντοπισμός διαρθρωτικών λέξεων μεταξύ τμημάτων του λόγου. β. Δήλωση της νοηματικής σχέσης που δηλώνουν συγκεκριμένες διαρθρωτικές λέξεις. γ. Εύρεση συνώνυμων διαρθρωτικών λέξεων / φράσεων.

Να δικαιολογήσετε τη χρήση των υπογραμμισμένων διαρθρωτικών λέξεων / φράσεων.

- Αυτήν την αξιοπρέπεια πρόβαλαν ιδιαίτερα οι τραγικοί ποιητές, και μάλιστα σε όλες τις εκφράσεις της.
- Αν από τη ζωή των προσώπων της δραματικής ποίησης απουσίαζε το συναίσθημα της τιμής, είναι βέβαιο ότι θα έλειπε από αυτά η μεγαλοπρέπεια, που τα διακρίνει και τα χαρακτηρίζει.
- Το συναίσθημα της τιμής, όπως παρουσιάζεται στην τραγική ποίηση, στη σύγχρονη εποχή εξετάζεται ως αυτοσυναίσθημα και από τους ειδικούς προσμετράται η παιδευτική του διάσταση.
- Οι θέσεις των σύγχρονων επιστημόνων δικαιώνουν τους τραγικούς που κατέστησαν την τιμή μοχλό κύριο που ρυθμίζει τη συμπεριφορά του ανθρώπου και σηματοδοτεί την απόφαση για τις μεγάλες πράξεις. Ιδιαίτερα στη σχολική επίδοση η αυτοαντίληψη παίρνει καθοριστικό ρόλο, δεδομένου ότι, όταν ο νέος διατίθεται θετικά απέναντι στον εαυτό του, είναι φυσικό να έχει καλή διάθεση για έπαινο και αναγνώριση μέσω της επιτυχίας και της επίδοσης γενικότερα.

ΘΕΜΑ 3***

Εξεταστέα Ύλη: Επιδιώκεται ο μαθητής να εντοπίζει και να αιτιολογεί τις επιλογές του πομπού οι οποίες αφορούν τη χρήση των σημείων στίξης.

Τύποι Ασκήσεων: Δικαιολόγηση της χρήσης συγκεκριμένων σημείων στίξης.

Να δικαιολογήσετε τη χρήση των σημείων στίξης που σας ζητούνται.

- Θα γράψω καλά στις εξετάσεις· έχω διαβάσει πολύ. (άνω τελεία)
- Παράλληλα, με την ξενοφοβία υποσκάπτεται η κοινωνική συνοχή. (κόμμα)
- Ο αρθρογράφος αναλύει το «τι» προκάλεσε την έξαρση του ρατσισμού στις μέρες μας. (εισαγωγικά)

- Λίγο - πολύ όλοι γνωρίζουμε τις αιτίες του προβλήματος. (ενωτικό)
- Αλλά τι θα απομείνει, αν ο άνθρωπος χάσει την ανθρωπιά του; (ερωτηματικό)

ΘΕΜΑ 4***

Εξεταστέα Ύλη: Επιδιώκεται ο μαθητής να εντοπίζει και να αιτιολογεί τις επιλογές του πομπού οι οποίες αφορούν τη χρήση των ρηματικών προσώπων.

Τύποι Ασκήσεων: α. Δικαιολόγηση της χρήσης συγκεκριμένου ρηματικού προσώπου. β. Σύνδεση του ρηματικού προσώπου με παράγοντες επικοινωνίας (κειμενικό είδος, πομπός δέκτης, σκοπός κτλ.).

Να δικαιολογήσετε τη χρήση των ρηματικών προσώπων που σας ζητούνται.

- Οι Έλληνες οφείλουμε να προστατεύσουμε την πολιτισμική μας ιδιαιτερότητα. (α' πληθυντικό)
- Όπως έχω γράψει και άλλοτε, τα διαφορετικά εθνικά συμφέροντα εμποδίζουν τη λήψη μέτρων προστασίας του περιβάλλοντος. (α' ενικό)
- Αν θέλεις να κατακτήσεις την ελευθερία σου, δεν έχει παρά να επιδείξεις εγκράτεια απέναντι στην υπερκατανάλωση. (β' ενικό)
- Στη δημοκρατία οι διαφορές ατόμων και ομάδων επιλύονται με τον διάλογο και όχι με τη βία. (γ' πρόσωπο)

ΘΕΜΑ 5***

Εξεταστέα Ύλη: Επιδιώκεται ο μαθητής να εντοπίζει και να αιτιολογεί τις επιλογές του πομπού οι οποίες αφορούν τη χρήση της ενεργητικής ή παθητικής φωνής.

Τύποι Ασκήσεων: α. Προσδιορισμός είδους της σύνταξης. β. Εναλλαγή της σύνταξης. γ. Δικαιολόγηση της χρήσης συγκεκριμένου είδους σύνταξης. δ. Σύνδεση συγκεκριμένης σύνταξης με παράγοντες επικοινωνίας (κειμενικό είδος, πομπός δέκτης, σκοπός κτλ.).

Στις προτάσεις που ακολουθούν: α. Να εντοπίσετε το είδος της σύνταξης (ενεργητική - παθητική). β. Να εναλλάξετε τη σύνταξη. γ. Να δικαιολογήσετε την αυθεντική σύνταξη.

- Ο υπουργός Προστασίας του Πολίτη κατηγορείται για ολιγωρία στο ζήτημα της αντιμετώπισης της εγκληματικότητας.
- Η εξουσία συχνά παραβιάζει τα δικαιώματα των πολιτών.

ΘΕΜΑ 6***

Εξεταστέα Ύλη: Επιδιώκεται ο μαθητής να εντοπίζει και να αιτιολογεί τις επιλογές του πομπού οι οποίες αφορούν τη χρήση της αναφορικής και ποιητικής χρήσης του λόγου.

Τύποι Ασκήσεων: α. Προσδιορισμός λειτουργίας του λόγου σε απόσπασμα. β. Εντοπισμός μεταφορικών χρήσεων της γλώσσας. γ. Μετατροπή της ποιητικής λειτουργίας σε αναφορική. δ. Σύνδεση συγκεκριμένης χρήσης της γλώσσας με παράγοντες επικοινωνίας (κειμενικό είδος, πομπός δέκτης, σκοπός κτλ.).

Στο απόσπασμα που ακολουθεί να εντοπίσετε τρεις φράσεις στις οποίες ο λόγος χρησιμοποιείται ποιητικά και να τις τρέψετε σε αναφορικές.

Ξαφνικά ψήλωσες, ωρίμασες. Παρατήρησες, άραγε, κι εσύ ότι η σχέση μας άλλαξε τον τελευταίο καιρό; Τώρα, μου φαίνεται πως δεν έχεις πια το ίδιο κέφι να βρεθούμε μόνοι οι δυο μας και να τα πούμε με τις ώρες. Ίσως δεν το καλοσκεφτήκες ακόμα, αλλά νομίζω πως, όταν δοθεί μια τέτοια ευκαιρία, τείνεις συχνά να βρεις μια πρόφαση για να την αποφύγεις. Το ύφος σου απέναντί μου έγινε, καθαρά και ξάστερα, κριτικό. Γυρεύεις τα όριά μου και, φυσικά, αρχίζεις να τα ξεχωρίζεις. Με κρίνεις, με συγκρίνεις, με τοποθετείς σιγά-σιγά στη θέση που μου ταιριάζει. Ανακάλυψες κάτι που δεν το είχες φανταστεί· ότι υπάρχουν άνθρωποι καλύτεροι, σοφότεροι, σπουδαιότεροι από μένα. Συζητάς ζωηρά τις γνώμες μου· συχνά τις αντικρούεις. Αμφισβητείς τις πληροφορίες που σου δίνω. Ώρες-ώρες θα έλεγα πως σου αρέσει να προσδίδεις στη συζήτησή μας τον τόνο μιας αντιδικίας των γενιών. Λες «εμείς» κι «εσείς» σαν να πρόκειται για δυο κόσμους ριζικά διαφορετικούς, ανάμεσα στους οποίους δεν είναι πιθανό να υπάρχει συνέχεια και βαθύτερη συνεννόηση ή σύμπτωση στις ιδέες και τα γούστα.

Παρατηρώ ακόμα -αυτό συνηθέστατα- ότι ορισμένες κοινότοπες, ανώδυνες συμβουλές μου -να, σα να πούμε «Κάνει ψύχρα, πάρε το πανωφόρι σου» ή «Μην πίνεις νερό ιδρωμένος»- σ' ερεθίζουν απροσδόκητα, σου προκαλούν εκδηλώσεις φανεράς ανυπομονησίας και δυσαρέσκειας. Μα ξέρω και κάτι άλλο που μου το έχεις ομολογήσει. Έχεις ανάγκη στη ζωή σου από μια αξία ανώτερη από τις άλλες, μια αξία - γνώμονα, μια αξία - πυξίδα, στην οποία να αναφέρεται κάθε σου εκδήλωση, απόφαση, κρίση, πράξη. Η αξία αυτή, η πιο ωραία σου λέξη, σου προτείνω να είναι η γνησιότητα.